

הגורמים הקובעים הם מיגבלות כוח-האדם של צה"ל, והמיגבלות של אפשרויות-הרכש. לעומת זאת, אין מיגבלות של כסף. יתכן שמצב זה נוצר בימי רמטכ"לותו של חיים בר-לב. בצמרת צה"ל השתררה ההרגשה ש-כסף זה לא בעייה. נעלמה ההרגשה של מיגבלה כספית כלשהי. אמר אותו אלוף (מיל.): "המערכת כאילו לא היתה חלק בלתי-נפרד מן החיים בארץ. היתה הרגשה שאם ניתן להשיג את הציוד ולהפעיל אותו בכוח-האדם המצוי, אין צורך לדאוג לכסף".

גישה כזאת היא, כמובן, הרסנית מבחינה כלכלית, אבל היא הרי סנית גם מבחינה צבאית. לי חוסר ההגבלה הכספית פטר את צמרת צה"ל מן התהליך המכאיב - אך הכריז - של בחירה בין אפשרויות שונות, גיבוש תפיסה איסטרטגית קומפקטית, וכניית הכוחות בצו"ר היתר סביב תפיסה זו.

וערב על הכדאיות של מערכות-נשק. על יעילות הייצור והרכש, ועל התפיסות האיסטראטגיות העומדות מאחורי ההוצאות. כתוצאה מחקירות יסודיות אלה, משנה הסנאט את תקציב-הביטחון תמיד באופן מהותי. הוא הדין לגבי בית-הנבחרים. בישראל נראית מחשבה כזאת כחילוני-קודש. קצינים בכירים אינם מופיעים בפני הוועדה. איש אינו מועז לחקור אותם חקירת שתיוערה. המצב השתנה במיקצת כאשר הגיע לכנסת אריק שרון, שקיבל לידיו את תפקיד יו"ר הוועדה. אריק לא היה מומחה פרלמנטרי, אך הוא הבין בענייני צבא. לא היה לו שום תסביך-נחיתות בפני קצינים בכירים. להיפך, הוא תבע את הופעתם בוועדה, הציג להם שאלות מביכות, התחיל להביא לשינויים ולקיצוצים בתקציב.

(יש הסבורים כי אחת הסיבות שהביאו את שימרון פרס והרמטכ"ל לאשר מינויי חירום בכיר לאריק, היתה השאיפה לשים קץ לפעולתו בוועדה זו.)

אולם בשיחות עם מקורביו, לא הסתיר אריק שגם פעולתו זו היתה מצומצמת. אריק התלונן שאין הוועדה יכולה להשפיע על גודל תקציב-הביטחון, אלא רק להעביר סכומים מסוימים אחד של הצעת-התקציב לסעיף אחר. הוא הסביר זאת בכמה גורמי-יסוד. התופכים את השפעת הכנסת על תקציב-הביטחון שולית בלבד:

- התקציב מגיע לוועדה מאוחר מדי, אחרי שגודלו כבר נקבע סופית. כדי להשפיע על עיצובו, צריכה הוועדה להיכנס לתהליך בשלב הרבה יותר מוקדם.
- אין לוועדה שום מכשירים עצמאיים לבדיקת התקציב. אין לה גוף מיועץ של מומחים, אין היא יכולה לבחור בין גישות אלטרנטיביות שונות, מפני ששום תוכנית אלטרנטיבית אינה מונחת לפניה. היא יכולה רק לאשר את התוכנית המוגשת, עם שינויים שריונים.
- אין הוועדה יכולה להיכנס בכלל לביטחון התפיסות האיסטראטגיות. שהן קובעות את טיב התקציב ויעילותו. למשל, כאשר הוקם קו בר-לב והושקע בו הון עצום, לא הומינה הוועדה את הקצינים שהיו ידועים, בחוגי הצמרת, כמתנגדי הקו - כמו אריק עצמו וישראל טל.

אריק התחיל, בכל זאת, לשים יד על פרטים. הוא תבע קיצוצים דראסטיים במה שניראה לו כמתרות, כגון בינוי שאינו משרת לחימה, הוצאות דלק ורכב, תנאי-המחייה של אנשי-הקבע, ביצורים, ועוד. בעם עני, לא נורא שאנשי-צבא יגורו באוהלים, אמר. אולם אריק עצמו התיימש, כנראה, מההשפיע באופן מהותי על התקציב ועל התפיסות הגדומות בו. אחרת לא היה, מן הסתם, פורש מתפקיד מרכזי זה.

למחרת פרישתו, חזר הכל לקדמותו. שרידי הפיקוח הפרלמנטרי נעלמו. מכל זה מתקבלת תמונה ברורה:

- תקציב-הביטחון הולך וגדל, והוא הפך סכנה ביטחונית בפני עצמו.
- אין קשר ישיר בין גודל תקציב-הביטחון ובין כוחו וטיבו של צה"ל. בשטחים מסיימים, ההשפעה היא הטובה.
- אין התקציב מבטא תפיסה איסטרטגית ברורה, ואין אמצעי-הלחימה מתארגנים סביב תפיסה כזאת.
- אין שום פיקוח פרלמנטרי על תקציב זה, והשפעת הממשלה עליו היא שולית. וגרוע מכל:
- בהיעדר אופוזיציה של ממש ככנסת וכמדינה, אין גם כל סיכוי שהדבר ישתנה בעתיד.

הגורם של "עלות התמורה" (Cost Effectiveness), שהפך אליל במערכת-הביטחון האמריקאית, כאשר שריהביטחון רוברט מקינמארה הביא עימו את "המכשפים הצעיר" רים" האזרחיים שהפעילו את המחשבים לשם בדיקת הכדאיות של מערכות-נשק וכוחות, כאילו נדחק לפינה. זה היה נוח. זה מנע עימות מר בין החילות, שלא היו צריכים להיאבק על אמצעים מוגבלים, במיסגרת של "או - או" אבל זה לא הרם יעילות הצבא.

כל האיוונות הגראנדיוזיות של קו בר-לב לא היתה נודדת, אינו עמדה בפני מטכ"ל צה"ל? השאלה כפי שהיתה צריכה לעמוד: או מעוזים - או טאנקים: או ביצורים - או מטוסים. שאלה כזאת היתה יוצרת עימות, העימות היה מעשה תפיסות אלטרנטיביות, וכי סופו של דבר היתה מתגבשת דוקטרינה איסטרטגית וטאקטית ברורה. אילו קרה כדבר הזה, היה יוסיכפפורים נראה אחרת.

ידו של אריק

ב איזו מידה יכולה הכנסת להשפיע על תקציב-הביטחון, הבולע חלק כה עצום של התוצר הלאומי? ההשפעה היא מינימלית עד אפסית.

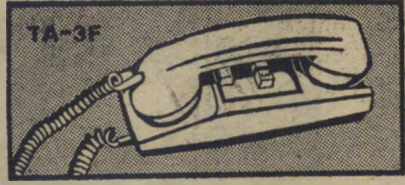
הכנסת בכללותה אינה מטפלת כלל בתקציב-הביטחון. הטיפול מסור בידי ועדת-מישנה מצומצמת. מטעם ועדת-הכספים וועדת-החוק-הביטחון. ועדה זו לבדה מהווה את פיקוח הפרלמנט על 40% מתקציב המדינה, ו-30% מן התוצר הלאומי. לבד מפרק-זמן קצר, לא היה בוועדה זו אף אדם אחד שיש לו מושג עצמאי כלשהו בענייני צבא. זהו אוסף של עסקנים מיסלגתיים, שאינם מעוזים להרים קול נגד קצין. במשך שנים התרגלה מערכת-הביטחון לשלוח לוועדה רק קצין הבקיא בתקציב. הוא הסביר באופן שיטחי את התקציב הנדרש, ואחרי ויכוח פורמלי אישרה אותו הוועדה (כלומר: הכנסת) כמות שהוא.

בפני הסנאט האמריקאי מופיעים כל הקצינים הבכירים. הם עוברים חקירת שתי

AIPHONE

עורך דין!

הידעת כי תקשורת פנים AIPHONE למשרד בן 3 חדרים עולה 2,165- ל"י

דמחיר כולל: 3 מכשירי קומניקציה ספק כח, חיוט והתקנה צלילי חברה לאלקטרוניקה רח' אידלסון 3 ת"א 56873.54731

מנהל משרד!

הידעת כי תקשורת פנים AIPHONE למשרד בן 3 חדרים עם המכשירים המשוכללים ביותר עולה 3,400- ל"י

המחיר כולל: 3 מכשירי פתקול TSK (המאפשרים שיחת אפרקסת או חופשית וכן פתיחת דלתות), ספק כח, חיוט והתקנה צלילי חברה לאלקטרוניקה רח' אידלסון 3 ת"א טל. 56873.54731

מנהל חברה קבלנית גדולה

הידעת כי תקשורת פנים AIPHONE למשרד בין עשרה חדרים עולה 9,300- ל"י

המחיר כולל: 10 מכשירי קומניקציה TA-12H ספק כח, חיוט והתקנה לשימוש צלילי חברה לאלקטרוניקה רח' אידלסון 3 ת"א טל. 56873.54731